

HRVATSKI glasnik

Godina XX, broj 33

19. kolovoza 2010.

cijena 100 Ft

Hodočašće bačkih Hrvata na santovačku Vodicu

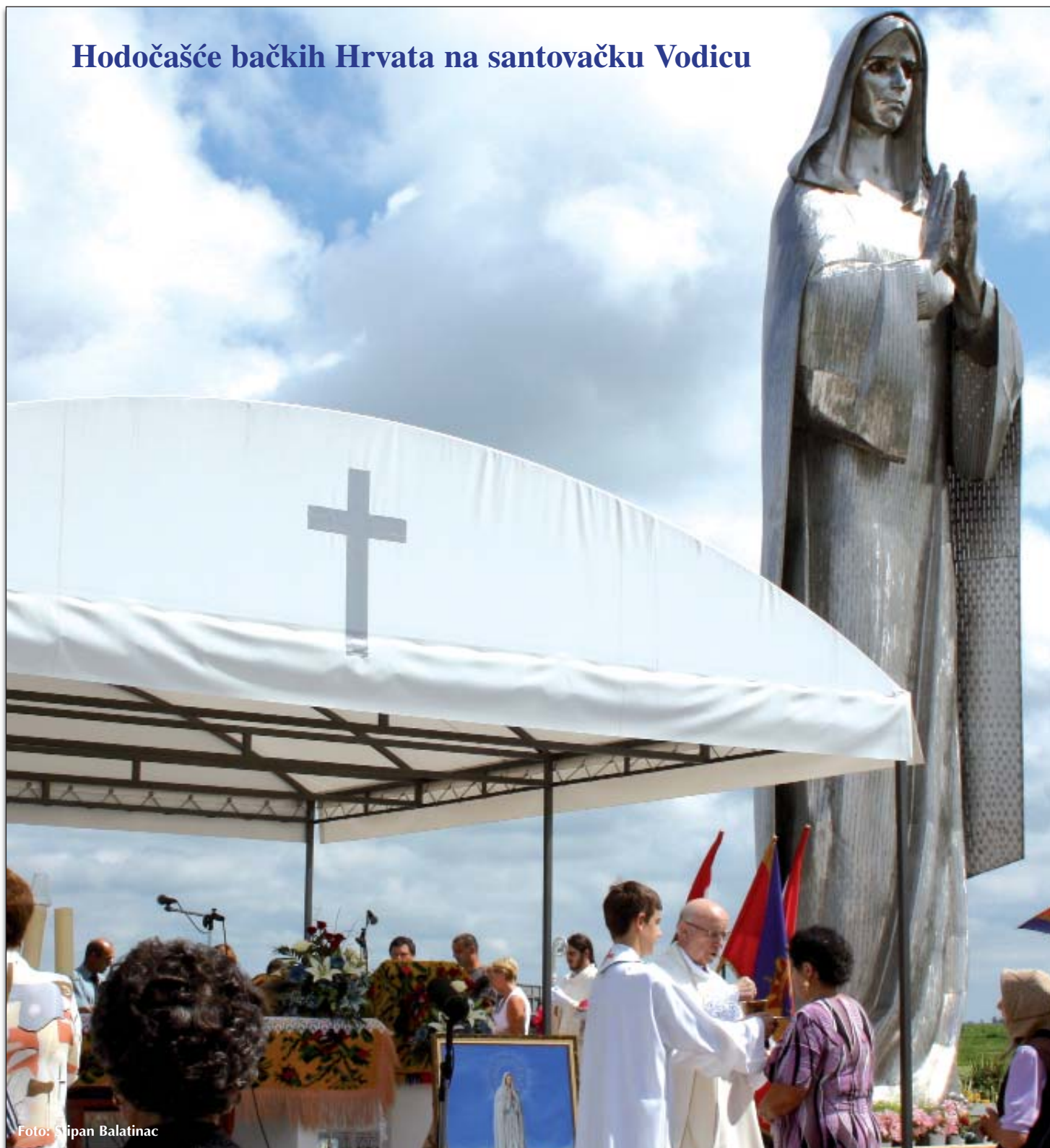

Foto: Šipan Balatinac

Komentar

Bunjevci priznavanjem ne mogu dobiti ništa više od onoga što već imaju, a mogu izgubiti puno

Nije upitno da se sukladno zakonskim odredbama zakona o plebiscitu i narodnoj inicijativi te zakona o pravima nacionalnih i etničkih manjina može pokrenuti narodna inicijativa za priznavanjem jedne zajednice, nego je pitanje može li se to napraviti s Bunjevcima. Problem je u tome što nije riječ o nekoj novoj, dosada nepriznatoj manjini, kako to pokretači narodne inicijative uporno tvrde, ili pokušavaju dokazivati, nego o dijelu hrvatskoga naroda koji se dokazao, među ostalima svojom prošlošću i bogatom tradicijom, kulturom, jezikom i vjeronom, svojom pradomovinom i konačno integriranjem u hrvatsku naciju. Ali je istovremeno očuvao i sve svoje posebnosti, i nije podlegao nikakvoj hrvatskoj asimilaciji, osim većinskoj mađarskoj, i srpskoj.

U pravu su oni koji upozoravaju na to da je takva inicijativa više nego zbunjujuća. Naime Bunjevcima se smatraju i oni koji osjećaju pripadnost hrvatskome narodu, i oni koji to ne osjećaju. Potonji se pak ne smatraju Hrvatima. Tko su onda pravi Bunjevci? Samim time ovo pitanje ne samo da je političko nego i više nego političko, sudbinsko, jer će odrediti budućnost jednog naroda koji je na ovim prostorima očuvao sve ono što je donio iz pradomovine prije tristo i više godine. A zna se i tko ga je predvodio, i što je donio, i odakle ga je doveo. Kao što se može pretpostaviti kamo bi nas ovakva podjela dovela. Stoga se pitamo, kome je u interesu da se osim postojećih 13 prizna još i jedna, 14 manjina, koja ne udovoljava nikakvim zakonskim kriterijima. Hrvatskoj zajednici u Mađarskoj to zasigurno nije, ne može ni biti, i ona se mora svim svojim snagama boriti protiv takvog pokušaja podjele. Osim toga Bunjevci su već odavno priznati, a to priznanje dobili su i unutar hrvatske zajednice. Bunjevci koji osjećaju pripadnost hrvatskome narodu, koji ne zaboravljaju svoju prošlost, trude se učiti i njegovati svoj bunjevački, njeguju svoje tradicije, organiziraju brojne priredbe, brinu se o školstvu, članovi su Saveza Hrvata u Mađarskoj, zastupnici hrvatskih manjinskih samouprava. Ne može se posjeći korijenje drveća, a da ne uvene list, da se ne osuše grane, da se ne osuši stablo. Tako se ni Bunjevcima, pa ni drugim etničkim skupinama kao što su Šokci, Raci, Bošnjaci, i drugima ne mogu odsjeći korijeni iz kojih je izraslo veliko hrvatsko stablo.

S. B.

„Glasnikov tjedan“

Čitajući ovih dana mađarski tisak, zapazila sam brojku od oko 1200 mladih Mađara izvan granica Mađarske koji su primljeni na fakultete u Republici Mađarskoj, i to na državni trošak. Još jednom me obradovala briga mađarskoga naroda i mađarskih državljana, te vlade o intelektualnom potencijalu mladih Mađara izvan matičnoga prostora. Napominjem kako se uz to spominje još plus oko tisuću mjesta na fakultetima koja će se nekako riješiti, pišu mađarski listovi i portali. Žurno sam nazvala predsjednika Odbora za odgoj i obrazovanje Hrvatske državne samouprave pitajući ga koliko će mladih Hrvata iz Mađarske 2010/11. školske godine studije započeti na fakultetima u matičnoj domovini. Kazao mi je kako po njegovim saznanjima tek dvoje po preporuci HDS-a te kako hrvatska država osigurava pet stipendija mladim Hrvatima iz Mađarske ako oni udovolje bodovnim pragovima na fakultetima u Mađarskoj i dobiju time legitimaciju za pohađanje izabranoga studija na nekom od sveučilišta u Republici Hrvatskoj. Dvoje mladih Hrvata!!! Je li to mnogo ili malo? Ni sama ne znam. Može biti i mnogo kada se radi o njihovu povratku u Mađarsku i traženja radnoga mjesta unutar ustroja hrvatske zajednice. Za pretpostaviti je nakon tolikih godina studiranja u Hrvatskoj, kako oni koji

završavaju perfektno vladaju hrvatskim jezikom. Je li se zajednica tim znanjem na pravi način i ciljano koristi? Saznala sam kako od dvoje budućih stipendista, obadvije su djevojke, jedna želi studirati ekonomiju, a druga će na učiteljski fakultet. Koliko danas mladih Hrvata iz Mađarske koji su završili naše hrvatske gimnazije ili neke druge srednje škole studira u Republici Hrvatskoj, što studira i hoće li se vratiti, tko se vratio posljednjih godina i gdje se zaposlio, jesu li se uključili u društveni i politički život Hrvata u Mađarskoj jačajući nacionalnu svijest koju su oni, vjerujem, u godinama provedenim u matičnoj domovini učvrstili, ojačali i osvijestili...

Druga agencijska vijest koja mi je zauzela pozornost glasi ovako: hrvatska će vlada u ovoj godini Hrvatima u Bosni i Hercegovini podijeliti 18 milijuna kuna za financiranje programa i projekata iz zdravstva, kulture, obrazovanja i znanosti. Odlučeno je da će taj novac dobiti 353 projekta, od čega najviše, 179, iz područja kulture. Dodajem kako je to 17% manje sredstava nego 2009. godine kada su Hrvati u Bosni i Hercegovini dobili 21,5 milijuna kuna. Nije mi poznata svota koju su dobili Hrvati u Mađarskoj ni u 2009. ni u 2010. godini. Ili je možda nisu dobili???

Branka Pavić Blažetin

Blagdan kruha

Blagdan Svetoga Stjepana, blagdan kruha, 20. kolovoza, dan državnosti, je dan je od najstarijih blagdana mađarskog naroda i mađarske države, mađarskih državljana; 20. kolovoza dan je sjećanja na utemeljenje kršćanske Mađarske, sjećanje na početak mađarske državnosti i države. Temelje državnosti i kršćanstva postavio je Sveti Stjepan kralj. Ima li većega blagdana i blagostanje te ljepote od mirisa i okusa mladoga kruha u rukama. Kruh je bio i ostao početak blagostanja do današnjih dana, simbol obilja. Kruh naš svagdanji daj nam danas... Premda je kralj Stjepan na Veliku Gospu, 15. kolovoza, sazvao kraljevsko vijeće, Sveti Ladislav kralj u znak sjećanja na posvećenje moći kralja Stjepana, 1083. godine premjestio je blagdan kruha (države) na 20. kolovoza. Isti datum Marija

Terezija 1774. godine, Dan Svetog Stjepana, proglašava državnim praznikom. Ipak redovita godišnja slavlja, obilježavanja ovoga datuma započela su početkom 20. stoljeća kad je prvi put priređen i ophod u čast moći Svetog Stjepana. Do sredine 20. stoljeća 20. kolovoza slavio se kao crkveni blagdan, nazivao se on i blagdanom kruha, poslije blagdanom Ustava, a od 1989. uz Dan Svetog Stjepan kralja slavi se i Dan Republike Mađarske. Od 1991. godine 20. kolovoza slavi se kao Dan državnosti Republike Mađarske.

Pri svemu tome kruh ni danas nije izgubio snagu svoje tisućljetne simbolike. On je simbol, simbol života, simbol kršćanstva, simbol Isusa Krista, on je temelj blagostanja obitelji i države.

Branka Pavić Blažetin

Čitajte i širite Hrvatski glasnik!

Aktualno

Bunjevačko pitanje razriješit će se političkom odlukom, a do toga preostaje dugotrajna i odlučna politička borba

Bunjevački Hrvati ispred crkve Svetog Antuna u Baji

Kao što se moglo očekivati, Ustavni je sud svojom odlukom od 13. srpnja potvrdio Odluku Državnog izbornog povjerenstva, kojom je ovjeren obrazac za prikupljanje potpisa državne narodne inicijative za priznavanjem bunjevačke manjine. Kako je utvrđeno, obrazac i formalno i sadržajno udovoljava odredbama zakona o pokretanju plebiscita i narodne inicijative. Međutim to ne znači da Bunjevci odgovaraju kriterijima određenim Zakonom o pravima nacionalnih i etničkih manjina. O tome će odlučivati Mađarski parlament nakon ovjeravanja potpisa i priloženog stava predsjednika Mađarske akademije znanosti.

Pokretač državne narodne inicijative za priznavanje Bunjevaca kao samostalne manjine, pozivao se na pismo predsjednika Mađarske akademije znanosti u kojem on piše da ne vidi nikakvih prepreka da Bunjevci postanu manjina. Ustavni sud nije prihvatio žalbe, među njima ni žalbu Hrvatske državne samouprave koja je u svom obrazloženju istaknula kako su Bunjevci sastavni dio hrvatskoga naroda, čiji su jezik, kultura i tradicije dio hrvatske kulturne nacije. Žalila se također da Državno izborno povjerenstvo nije zatražilo stav Mađarske akademije znanosti. S druge strane dostavila je i Akademijino priopćenje u kojem se ističe da mišljenje njezina predsjednika nije službeni stav Mađarske akademije znanosti.

Sukladno odredbama Zakona o pravima

nacionalnih i etničkih manjina, Ustavni je sud utvrdio da je nadležnost Državnog izbornog povjerenstva samo tehničke naravi, koja uključuje ovjeravanje obrasca za prikupljanje potpisa i ovjeravanje prikupljenih potpisa. No nigdje nije određeno da pri tome mora uzeti u obzir stav Mađarske akademije znanosti, nego samo da je tijekom postupka dužan zatražiti stav njezina predsjednika o postojanju zakonskih uvjeta, te narodnu inicijativu i spomenuto mišljenje dostaviti Mađarskom parlamentu.

Međutim Akademija je u svom priopćenju opovrgnula da se njezin stav promijenio. Zauzima šutnja Mađarske akademije znanosti, što je zapravo njezin stav. Stoji li iza stava koji je dala prilikom inicijative otprije četiri godine, u kojem jasno ističe kako su Bunjevci i po jeziku, i po kulturi, i po tradiciji integrirani u hrvatsku naciju, ili ne. Time se stvara prilična pomutnja.

Konačnu, političku odluku donijet će Mađarski parlament.

Ne trebamo ponavljati stav hrvatske zajednice u Mađarskoj, ali moramo naglasiti kako se svim raspoloživim snagama, politički mora zauzimati za zaštitu pripadnika svoje zajednice. Mora to zahtijevati i od nadležnih vlasti Hrvatske, ali i Mađarske. Nije lako, nije jednostavno, ali se može ukazati na ispravnost svoga stajališta, a jednako tako i na vrlo prozirne ciljeve pokretača narodne inicijative.

S. B.

Moratorij na prikupljanje potpisa

Zbog listopadskih samoupravnih izbora, od 23. kolovoza već se ne mogu prikupljati potpisi za pokretanje plebiscita i narodne inicijative. Moratorij koji traje gotovo tri mjeseca odnosi se na pokretanje 14 plebiscita i narodnih inicijativa.

Prema zakonu o državnom plebiscitu i narodnoj inicijativi, ne mogu se prikupljati potpisi na dan izbora, odnosno 41 dan prije i poslije, a ono koje je u tijeku mora se prekinuti. To znači da se – s obzirom na predstojeće samoupravne izbore 3. listopada – započeto prikupljanje potpisa između 23. kolovoza i 13. studenog mora prekinuti. Četrdeset jedan dan prije izbora „zaustavlja se sat”; do tada prikupljeni potpisi moraju se predati, a 41 dan nakon izbora Državno izborno povjerenstvo (OVb) prikupljačima izdaje nove listove za prikupljanje potpisa, pa se ono može nastaviti.

Prema internetskom portalu Državnog izbornog povjerenstva, u tijeku je 11 prikupljanja potpisa za plebiscit i 3 za narodnu inicijativu, među kojima i ona za priznavanje Bunjevaca kao samostalne manjine, na koje se sve odnosi zakonski moratorij.

Natječaj Hrvatske državne samouprave Stipendiranje učenika

Hrvatska državna samouprava, prema odluci Skupštine br. 204/2010. (29. svibnja), raspisuje natječaj za dodjelu stipendije, godišnje najviše 30.000 Ft (u dvije rate), učenicima srednjih škola.

Uvjeti stipendiranja:

1. natjecati se mogu srednjoškolci (svih srednjih škola)
2. trebaju priložiti presliku svjedodžbe prethodno završenog razreda srednje škole (ili 8. r. osnovne)
3. dobro znanje hrvatskoga jezika (potvrda od nastavnika hrvatskoga jezika ili od mjesne (županijske) hrvatske samouprave)
4. potrebna je odluka mjesne (županijske) hrvatske samouprave o iznosu potpore i preporuka za stipendiju HDS-a
5. učenici trebaju biti uključeni u hrvatske programe, aktivnosti mjesta boravka ili škole. Prijavni obrazac: Prijava za dodjelu državne stipendije Hrvatske državne samouprave.

(Vidi na web-stranici www.horvatok.hu.)

Prijave se mogu predati putem pošte (Országos Horvát Önkormányzat, 1089 Budapest, Bíró Lajos u. 24) do 3. rujna 2010. godine.

SETA 2010 – Tabor manjinskoga javnog života i rasonode u Serdahelu

Kako se registrirati, kako utemeljiti manjinsku samoupravu, kako delegirati zastupnike u državnu samoupravu, koje su ustanove krovne organizacije, kako djeluje izdavačka kuća Hrvata u Mađarskoj, kakva je uloga civilnih organizacija u manjinskome javnom životu – i još na niz pitanja dobili su odgovor sudionici Tabora manjinskoga javnog života i rasonode u Serdahelu, pod nazivom SETA 2010, u kojem su sudjelovali srednjoškolci i studenti pomurske regije i Međimurja, od 13. do 19. srpnja.

Hrvatska manjinska samouprava «Stipan Blažetin» u Serdahelu već godinama organizira međunarodni čitalački i ekološki tabor u kojem su uvijek sudjelovala djeca iz pomorskih i međimurskih osnovnih škola, no tabor je mijenjao svoju tematiku a i ciljanu skupinu, naime organiziran je za mladež i obuhvaćao je tematiku manjinskoga javnog života.

Zašto baš tabor manjinskoga javnog života?

Predsjednik manjinske samouprave u Serdahelu Stjepan Turul nam je kazao:

– Na skupštinama Hrvatske državne samouprave mnogo puta se spominjala problematika uključivanja mladih u manjinski javni život. Vidljivo je da na raznim funkcijama našega javnog života nedostaju mladi, slabo su informirani, pa možda je i to uzrok. Čak i ona hrvatska mladež koja se uključuje u hrvatske programe ne poznaje pozadinu, ne poznaje na koji način funkcionira cijeli manjinski sustav u Mađarskoj, a ako mi želimo da mladi sudjeluju u tom, trebamo ih upoznati s njim, tek nakon toga mogu odlučiti žele li se uključiti. Upravo u mladenačkoj dobi formiraju se ličnosti, to je vrijeme kada već i svjesno shvaćaju ona saznanja koja im se nude. Kroz cijeli tabor smo pokušali sudionicima dati na znanje da ukoliko su im potrebni manjinski sadržaji, manjinski jezik, manjinska kultura, manjinska zajednica, za to trebaju nešto i učiniti jer u okruženju, u drugoj jezičnoj sredini, u drugoj kulturi jedino tako možemo sačuvati i razvijati ono što nam je drago. Zakoni su dani, ali treba naučiti kako ih možemo primijeniti u našem

manjinskom životu – upravo je to pokušao nuditi tabor SETA 2010.

Sudionici tabora, njih 27, bili su srednjoškolci hrvatskih i mađarskih gimnazija, studenti iz Zagreba podrijetlom iz Pomurja (iz Kaniže, Kerestura, Pustare, Serdahela i Sumartona), među kojima su budući ekonomisti, inženjeri, psiholozi, jezikoslovci, liječnici, glazbenici, koji govore hrvatski jezik barem na srednjem stupnju, koji su već birači i na manjinskim izborima ili koji će za nekoliko godina također postati birači, odnosno stručnjaci raznih struka. Osim mladih Hrvata u Mađarskoj u taboru su sudjelovali i srednjoškolci iz Međimurja, koji su jamčili da komunikacija i među mladima se odvija na hrvatskome jeziku.

Od podrijetla pomorskih Hrvata do djelovanja krovne organizacije Hrvata

Tabor manjinskoga javnog života osmišljen je na način da daje zaokruženu sliku Hrvata u Mađarskoj, krenuvši od lokaliteta do državnih odnosno međunarodnih povezivanja. Nakon upoznavanja pomoću voditelja tabora Stjepana Turula sudionici su se upoznali s podrijetlom pomorskih Hrvata, u tome je pomogla i izložba materijalne kulture serdahelskih Hrvata, koja je uređena u osnovnoj školi, a dobro je poslužilo i prvo izdanje Mi i Mura i Mi, u kojem se govori o podrijetlu hrvatskih pomorskih naselja. Zatim je slijedilo upoznavanje s glavnim crtama manjinskog zakona, o mogućnostima utemeljenja manjinskih samouprava u naseljima predstavio je serdahelski bilježnik Zoltan Štric na mađarskom jeziku, nakon toga nije bilo

prepreke da se utemelje i tzv. manjinske samouprave od sudionika tabora. Tako su nastale hrvatske manjinske samouprave pod nazivom «Kajkavska ruža» (predsjednica Gordana Gujaš), «Mura» (predsjednica Dora Kiš), «Jana i Mura» (predsjednik Tomo Turul) i «Tamburica» (predsjednica Timea Kos). Sve su male organizacije izradile svoj izgled i kroz cijeli tabor radile ekipno, kako bi male samouprave dobile još veći uvid u djelovanje hrvatskih organizacija u informatičkoj učionici preko raznih web-stranicama naših ustanova, glasila. Znanje je provjereno priredivanjem kviza o pomurskim Hrvatima, odnosno o manjinskom sustavu, što je pripremila Bernadeta Blažetin. Bilo je mnogo praktičnih zadataka, kako pripremiti neku priredbu, kako obući narodnu nošnju, kako izraditi razne simbole, kako sastaviti program samouprave itd. Znanje o samoupravama, odnosno kontaktiranje s predstavnicima državnih manjinskih organizacija nastavljalo se predavanjima koja su održali njihovi predstavnici: Jozo Solga, voditelj ureda Hrvatske državne samouprave, i pomurski zastupnici HDS-a. Agota Pinterić, zamjenica serdahelskog načelnika, govorila je o dobroj suradnji mjesne i manjinske samouprave, a Čaba Horvath o izdavačkoj kući Croatica. Djelovanje Radija Croatice predstavila je voditeljica Kristina Goher, a s Hrvatskim glasnikom bili su povezani tijekom cijeloga tjedna preko suradnice Bernadete Blažetin. Ladislav Gujaš, predsjednik Društva Horvata kre Mure, predstavio je ulogu civilnih organizacija u manjinskom životu, a i pozivao mlade da se uključe u rad organizacije. Serdahelac Stjepan Horvat, koji se bavi uzgojem konja, predstavio je povijest lipicanaca. Sudionici su postavili nekoliko pitanja vezanih uz stipendiranje studenata, odnosno uz praćenje rada Hrvatske državne samouprave, npr. u svezi s organiziranjem otvorenog dana.

Slobodne aktivnosti

Kako je u nazivu tabora nazočna i rasonoda, organizatori su se potrudili da sudionici imaju i dovoljno slobodnih aktivnosti, no uz njih su uvršteni i neki sadržaji vezani za upoznavanje pomorskoga kraja. Organizirani su biciklistički izleti u Sumarton, gdje su mladi posjetili «Našu hižu», zavičajnu kuću. Anica Vlašić, voditeljica etnosekcije, i Lajoš Vlašić, načelnik, mnogo su govorili o vrijednostima tradicija Hrvata toga kraja i prikazali ljepotu nekadašnjeg uređenja kuće. U vrućini blizu 40 stupnjeva «Kamanove gorice» i podrum djeda Vivijena Vuka dali su osvježavajuću hladovinu, potičući društvo na pjeva-

nje uz gitaru, kao i valovi rijeke Mure. Na ribnjaku Serdahelskog jezera Ladislav Markan, predsjednik mjesnoga ribičkog društva, omogućio je da iskušavanje vještine pecanja na kopnu uz vrijedne nagrade. Gordana Gujaš i Vjekoslav Blažetin uz harmoniku Marka Gujaša, vijećnika manjinske samouprave, bili su voditelji plesačnice. Manjinske samouprave natjecale su se i u stolnom nogometu, u stolnom tenisu, odbojci na balatonskoj plaži, u šaljivom vaterpolu na bazenima u Letinji. U okviru izleta sudionici su posjetili i spomenik Ćirila i Metoda u Zalaváru i sudjelovali u programu Pomurskih ribljih dana.

Kako nam je bilo u taboru?

Nina Novak iz Oporovca, srednjoškolka u Prelogu: Nas četvero koji smo stigli iz Hrvatske, mislim da smo se svi jako dobro osjećali. Naš je zadatak bio da pomažemo onim sudionicima koji slabije govore hrvatski jezik, to su oni koji ne pohađaju dvojezične gimnazije. Spavali smo kod njihovih obitelji i tako smo morali mnogo komunicirati, no trebam reći da se dogodilo kada smo malo koristili i naše znanje engleskog ili njemačkog jezika. Osim da smo bili čuvari hrvatskoga jezika, vrlo mnogo smo saznali o hrvatskoj manjini u Mađarskoj, o povijesti pomurskih Hrvata. Osjećali smo se kao kod kuće jer kraj je sličan, običaji, nošnje su slične našim međimurskima. Najljepše nam je bilo što smo stekli nova prijateljstva i nadamo se da ćemo nadalje biti u vezi. Mi smo tu u susjedstvu, pa mislim da to uopće nije daleko da se ne bismo sreli i više puta. Najljepša hvala organizatorima i obiteljima koji su nas primili!

Vjekoslav Blažetin iz Pečuha, gimnazijalac u pečuškom HOŠIG-u:

Bio sam jedini iz druge hrvatske regije u taboru u kojem su sudjelovali pomurski učenici, no mislim da za to nitko nije mario, a i tata mi je rođen u toj regiji, pa se osjećam tamo kao kod kuće, imam tamo dobre prijatelje, ekipa je bila vrlo dobra, kao i tabor. Bilo bi dobro kada bi se takvi tabori organizirali u svim regijama, ali bi bilo još ljepše kada bi se organizirao državni tabor za mladež u Vlačićima. Naravno, najviše mi se sviđalo zajedničko kupanje, kviz i plesačnica, ali bila su izdržljiva i predavanja na kojima smo dobili mali uvid u djelovanje manjinskih samouprava.

Dorotea Kiš iz Pustare, studentica u Zagrebu:

Prvi put sam sudjelovala u takvom taboru i mislim da je bilo korisno. Malo smo se međusobno sprijateljili. Stanujemo blizu jedan drugom, ipak se ne znamo i dobili smo uvid u djelovanje manjinskih samouprava. Ja sam sada prvi put u životu imala mogućnost da se registriram kao Hrvatica, o tome još nisam razmišljala kako ću se uključiti u rad manjinske samouprave u mjestu, no i dosada sam sudjelovala ako je bila neka priredba. Vrlo mi se sviđao šaljivi kviz o manjinskom životu i povijesti pomurskih Hrvata i plesačnica. Možda ću se i ja uključiti u neku plesnu skupinu jer mi se jako dopalo plesati narodne plesove.

Tamara Tišler iz Serdahela, gimnazijalka u Kaniži:

Nije mi bilo tako lako pratiti predavanja u taboru jer moje znanje hrvatskog

jezika tek se razvija, baš zbog toga sam bila sretna da je kod mene stanovala jedna djevojka iz Međimurja. Bila mi je to dobra prilika da vježbam ono što sam naučila na tečaju hrvatskoga jezika. Programi su bili jako dobri, od plesačnice, pečenja slanine do izleta i kviza, ali najdraže mi je bilo da sam stekla jako dobru prijateljicu iz Hrvatske, i otada razgovaramo preko interneta. Nadam se da će još biti takvih tabora jer baš je dobro družiti se u društvu mladih Hrvata.

Timea Kos iz Kerestura, maturirala je u budimpeštanskom HOŠIG-u i sprema se na studij u Zagreb:

Jako mi se sviđala ideja tabora, ja sam nedavno navršila 18 godina i polako postajem svjesna toga što znači biti punoljetna u javnom životu. Kroz tabor uz mnogo zanimljivih programa među ostalima uspjeli smo se približiti i našem manjinskom samoupravnom sustavu. Mene je sada počelo interesirati i baš sam zadovoljna što smo imali toliko raznovrsnih gostiju, dobivajući cjelovitu sliku o tome. Razmišljala sam čak i o tome da bi se rado uključila u rad hrvatske manjinske samouprave.

Milan Đuric iz Sumartona, srednjoškolac u Kaniži:

Volim se družiti pa sam se zato javio u tabor. O javnom životu Hrvata nisam baš razmišljao iako sam već punoljetan i aktivan sam član KUD-a Sumarton, ali ovo što smo čuli u taboru, bilo je za mene novo, a ponešto i nerazumljivo. Možda bi nam trebali češće o tome govoriti da naučimo kako se treba organizirati.

Beta

Razgovor s Vladimirom Pfeiferom, doajenom prirodoslovnoga fotografiranja u Hrvatskoj

„Zaštita divljega životinjskog svijeta imperativ je našega trenutka, a to je i zaštita čovjeka”

Razgovarala: Timea Horvat

Meni je osobno drago da za Pečuhom Vašu prekrasnu izložbu donesli ste simo i u Sambotel, u Gradišće. Moram ovde napomenuti da, nažalost, „na salaš“ rijetkokrat zajedu ovakove kvalitetne izložbe kot Vaše, ravno iz Hrvatske. Koji vas je put dopeljao simo?

– Ako hoću biti iskren, moram reći da ova velika izložba je već na nekoliko mjesta bila i u Zagrebu i Opatiji, još i u Češkoj. Ja sam od hrvatske države dobio veliku sumu novaca, to je bilo 130 tisuća kuna, za izradu fotografija. Taj novac je dobio, zapravo Hrvatski prirodoslovni muzej koji je izradio fotografije, sudio pripremu, posjetnice itd. Inače to je bilo 115 velikih fotografija, od metar puta sedamdeset, ali i pedeset puta sedamdeset cm. Inače ja snimam prirodu već od 1962. godine i pokušavam živiti od fotografiranja. Nekada sam mogao, sada više ne. To je sve stalo kroz digitalne pojave. Što sada vidite na ovoj izložbi, to je sve snimljeno na film. Jedna mala Hrvatska ima što svijetu pokazati. To su biseri svjetskog ranga, da li su to medvjedi, vukovi, svejedno, tvrdim da Hrvatska ima svijetu što pokazati. Nažalost, ako mi to uspijemo sačuvati. Primjerice medvjedi kod nas nisu zaštićeni lovcima. Lani je „nestalo“ 94 medvjeda, pa to je katastrofa. Ja sam se sad treći put morao ponovno učlaniti u Lovačko društvo da mogu djelovati na ljude i sugerirati: Ljudi, nemojmo to raditi, mi moramo te medvjede sačuvati. Govori se da ih u Hrvatskoj ima oko 400, makar ja vjerujem da ima ih i više, možda ima i tisuću, ali oni danas stradavaju od prometa, čak od vlakova. Po noći kad oni dolaze krasti gdje su jabuke, naiđe i vlak i stradavaju, pa i u prometnim nesrećama i u lovu ih ranjavaju. Dakle ja da sam neki velik čovjek, ja bih medvjede zaštitio i dobio ljude iz cijeloga

Fotograf obožava ove divne životinje

Umjetnik i fotograf Vladimir Pfeifer s Andrašom Handlerom, kulturnim menadžerom sambotelskoga Muzeja Savaria

svijeta da ih promatraju da ih snimaju, fotografiraju i, vjerujte mi, to bi bilo puno bolji biznis.

Iz vaše riči vidim da ste Vi ne samo posebni zaljubljenik prirode, takorekuć i trenutčno na misiji, jer Vi ove životinje ne samo fotografirate nego ste i njev branitelj...

– Pišem o svim tim problemima. Sve teže mi ljudi žele te članke objaviti, zadnja tri članka nisu mi htjeli objaviti jer mi je jedna urednica rekla: „Vlado, što si napisao, to je paprika!“ Svi se boje. Ali mi svi govorimo kako moramo sačuvati taj divlji život svijeta. Zaštita divljega životinjskog svijeta imperativ je našega trenutka, a to je i zaštita čovjeka. Nažalost, životinjskih vrsta je sve manje, dnevno izumire pedeset do sto vrsta. I to ide jednom ekspresijom u nepovrat. Šuma je sve manje, mora zagađenija, što se sad događa u svijetu, to je prestrašno. Za 40 godina neće biti riba ni u rijekama, kamo li u moru. To je gotovo! Ovo je jedan mali pužić od 25 mm (pokaže na sliku), a 560 vrsti puževa golača živi u Jadranu, okom vidljivih. Ja sam ih vidio u preko 1100 uri. Čak se i nove vrste pronalaze, ja sam našao i novu vrstu ribe u Jadranu, autohtonu vrstu, ove godine ću to objaviti.

Vidimo na ovoj izložbi slike, pod vedrim nebom i pod morem. Koje slike je teže napraviti?

– Pod morem. Najteže je to, makar sad kad ronimo, mi ronimo po noći. To je sakramentski doživljaj. Te male životinje razne koje žive u pijesku po danu, po noći izadu. To je nevjerovatno! Tad bi izašle velike kozice, crvene kao rak, fosforesiraju i onda

dolaze gledati što mi tu radimo, to je štos. I jasno je, sve teže je neku rijetku vrstu naći. Jednu ribu ganjam četrdeset godina, ne mogu ju naći.

Vi ste onda, moremo reći, jedan vlasnik takove vridnosti ku mi obični ljudi nimamo...

– To je danas svima praktički pristupačno, još i djevojke se mogu učlaniti u ronilačke klubove i imaju prednost pred muškarcima. Mogu unajmiti opremu, naučiti sve to. To je nekada bilo jako skupo i manje pristupačno, a danas se sve može. No nestaje nam podmorskog svijeta, Jadransko more je relativno plitko more. Posebno između otoka s dubinom svega od 80 metara i ponekad dođe i do katastrofalnih šteta za živi svijet. Ono što smo mi snimali prije 20 godina, to više ne postoji. To je povijest!

Vi hodate po svaki dan s fotoaparati oko vrata?

– Svaki dan idem u šumu. Evo, ovog proljeća sam posebno išao potražiti medvjede, mogu vam čak ovdje pokazati divne životinje. Kad vidim medvjede, ja sam presretan! I jedna mala Hrvatska sto čudesa prirode posjeduje, ali, nažalost, mi to još ne znamo točno turistički valorizirati. Jedna Austrija zarađuje bez mora 30–40 milijardi eura, a mi jedva sedam. Prema tome, mi još puno toga moramo naučiti, i ljude dovesti u naše pokrajine. Hrvatska je brdska zemlja, puna fantastičnih prirodnih vrednota svjetskog ranga. Tamo su prekrasne kuće koje zjape prazne, to je strašno, to je naša tragedija naše neorganiziranosti. Prema tome, još puno toga se mora u Hrvatskoj napraviti da svijet to vidi, da to sazna i da se to valorizira.

Fotoizložba Vladimira Pfeifera u sambotelskom Muzeju Savaria

Kusić poznate i manje poznate Hrvatske

Kako postaje od stručnjaka za oružje prirodoslovni fotograf, nije mi sasvim jasno, no to je jur gvišno da Vladimira Pfeifera voli priroda, a pravoda i on voli nju – to mi je prva misao kad stupim u dvoranu sambotelskoga Muzeja Savaria i zagledam prvi paket kipicov izložbe „Čudnovata priroda Hrvatske“. Kako bi bilo drugačije moguće da pred nekim objektivom tek tako se poredaju ovakove lipote. Bilo to u lugu, lokvi, Jadranu ali na otoki. Fotografiranje je igra sa strpljenjem, nadahnuće čekanja i očekivanja. Plod mu je ovjekovječeni trenutak i on svit koji je uprav onda aktuelan kada snimalo i blic se najdu u zajedničtvu.

Na otvaranju izložbe; sliva: dr. Károly Végh, Ildikó Szommer, Vladimir Pfeifer, Andraš Handler i Marin Skenderović

Tomu je majstor, pionir hrvatske prirodoslovne fotografije, kako Vladimira Pfeifera naziva stručna literatura, moramo dodati s pravom, i poslije 74 samostalne izložbe. U četvrtak, 15. julija, Ildikó Szommer, zamjenica direktora Željezožupanijskih muzejev, je pri otvaranju dotične izložbe rekla da Muzej Savaria u suradnji s Hrvatskim prirodoslovnim muzejom je uspio priskrbiti ovu izložbu pokidob je jedan njev kustos Lajos Balogh posjetio u okviru stručnoga putovanja Pfeiferovu izložbu u Pečuhu, i savjetovao i sambotelskomu peljačtvu i prirodoslovnom odjelu, koji je jedini takov odjel u zapadnom dijelu Ugarske, da ju primu.

Uz slike zagrebačkoga fotografa su izloženi i preparati faune i flore Jadranskoga morja, iz kolekcije Katedre za prirodoslovlje iz Sveučilišnoga središća Savaria, a o tom je ukratko govorio i dr. Károly Végh, zoolog-muzeolog, ki je s diozimatelji podilio i brojne osobne doživljaje pobrane u Hrvatskoj. Gdo bi pak mogao lipše i točnije govoriti o Hrvatskoj nego Marin Skenderović, voditelj Predstavništva Hrvatske turističke zajednice u Ugarskoj, ki nije zamućao činjenicu kako su Ugri na otmjenom mjestu ako je rič o broju i noćevanju turistov u Hrvatskoj. Susjedi nam s juga su s novim slogenom krenuli u ovo ljeto, a to je, „Hrvatska, kade se morete doma čutiti!“ „Glasnogovornik“ hrvatskoga turizma na našem tlu je nadalje potvrdio kako zovu i čekaju turiste, posjetitelje ki u najnovije vrime ne razabiru svoje putne cilje samo po

morju nego pohađaju i različite znamenitosti, nacionalne parke i znatiželjni su i na unutrašnjost Hrvatske.

I konačno dojde do riči i autor prekrasnih slik Vladimir Pfeifer, ki s tim počne „Nem tudok magyarul – Ne znam ugarski“ i s tim veljek godi nazočnim, uglavnom pripadnikom većinskoga naroda. Tako od njega doznajemo kako je križanac sedam nacija, i da mu i ugarska krv teče u vena i da nigdar sanjao nije da će na zemlju svojih predakov imati još i tri izložbe. Kako sam kasnije doznala od kulturalnoga menadžera Muzeja Savaria Andraš Handlera, ki je pravoda s dupljastim veseljem pomagao oko ove izložbe, treća moguća destinacija za izložbu je Šopron, poslije 10. oktobra. To je termin dokidob moru znatiželjniki poiskati fotoizložbu u Sambotelu. Fotograf i glavni lik ove priredbe je dalje dičio i dobre ugarske vinske kapljice, a prik nekoliko anegdotov smo otpeljani u njegovu mladost kad mu je Šokac u Harkanju htio priskrbiti Ugriću. To zlamenuje da vjekovječni šarmer nije samo zaljubljenik prirode, nego i ženske lipote, pak se vjerojatno najdu i sličnosti pri fotografiranju.

No slike za se govoru o životinja, svitlošću, morskome svitu, svakoj fele lipote. Ako lazno imate, nekatte izostaviti sambotelski posjet ovoj izložbi, s kusićem poznate i manje poznate Hrvatske prik Pfeiferove umjetnosti. Nećete se razočarati!

-Timea Horvat-

MOHAČ – Slijedom senzacionalnoga pečuškog otkrića groba renesansnog pisca, pjesnika i humanista u bliskoj prošlosti, sastavljena je posebna izložba o otkrivanju i obnovi groba Janusa Pannoniusa. Materijalni spomenici koji se vezuju za to, među njima i rekonstrukcija lica Janusa Pannoniusa, stare povelje i vjerodostojna kopija sunčanog sata koju je ta istaknuta osobnost srednjovjekovne književnosti dobila u poklon, 12. kolovoza, su izloženi u Muzeju Dorottye Kanizsai u Mohaču. Izložbu je otvorila Erzsébet Nagy, voditeljica Arheološkog odjela Muzeja Baranjske županije.

MOHAČ – Od 17. do 20. kolovoza u Mohaču će se održati već tradicionalni Međunarodni folklorni festival. U večernjim satima na otvorenim pozornicama na obali Dunava i doma kulture predstaviti će se folklorne skupine. Na kraju tjedna priredit će se svečani mimohod, a festival će završiti velikim gala programom.

PETROVO SELO – Velik projekt su zaključili u Petrovom Selu. Tako kanu složiti čuvarnicu i školu. Ustanove su momentalno podijeljene na već zgradov. Kot veli Mikloš Kohut, načelnik Petrovoga Sela, kanu podvarati u budućnosti seosku dicu pod jednim krovom. Sada čekaju na državno podupiranje većljtnoga projekta. Zdoljni razredi osnovne škole su smješćeni u jednoj zgradi, a gornji u drugoj. Svega skupa oko 90 školarov pohađja osnovnu školu. U čuvarnici, ka zasada ima posebnu zgradu, sidi oko 35 dice. U projekt združenja škole i čuvarnice pod jedan krov kot i u proširenje zgrade s dvoranom za gimnastiku, dvoranom za kemiju i druge potrebne razrede i prostorije bi po sadašnji plani morali uložiti med 550 i 600 milioni forintov.

Država je obećala da će vratiti Crikvi zgradu u koj je sada smješćen dio škole, a općina će dostati za to pinezno podupiranje za novu zgradu. Istovrimeno si Petrovo Selo očekuje pinezno podupiranje od strani Hrvatske. Po dogovoru med Ugarskom i Hrvatskom naime svako ljeto Ugarska podupira saniranje jedne ugarske škole u Hrvatskoj, a na drugu stran Hrvatska podupira obnavljanje jedne hrvatske škole u Ugarskoj-donosi portal orf-a.

PREKO – U organizaciji Matice hrvatske Preko i Turističke zajednice Općine Preko, u Preku u Brižićevim dvorima 3. kolovoza održane su XX. večeri na Brižićevim dvorima. U programu večeri sudjelovali su Luko Paljetak, Pajo Kanižaj, Tonko Marović, Joja Rico, a za glazbu i recital brinuli su se Milena Dundov koja je interpretirala Marulićevu Juditu, Ženska klapa Barufa i naši Koljnofski štrabanci, tamburaši iz Koljnofa.

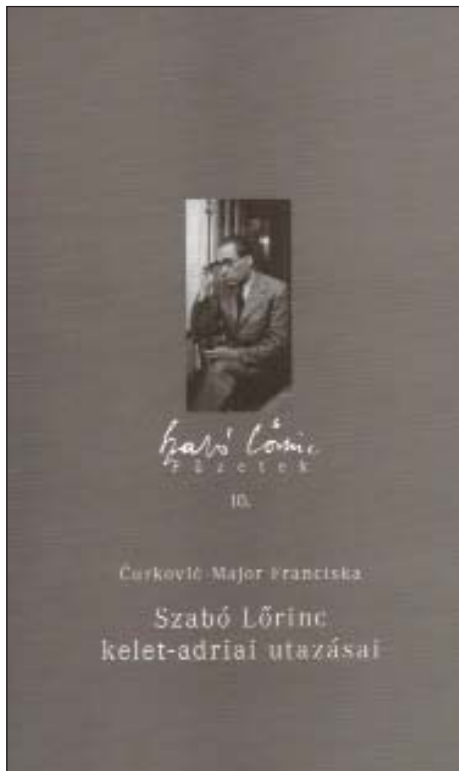
Knjiga Franciske Major-Ćurković „Putovanja Lőrinc Szabóa po istočnom Jadranu“

Knjiga Franciske Major-Ćurković, naslova „Putovanja Lőrinc Szabóa po istočnom Jadranu“. odista je hvalevrijedno i sažeto izdanje i temeljiti rad, u kojem autorica na osnovi višegodišnjeg istraživanja u raznim knjižnicama, arhivskim ustanovama, po pjesnikovim pismima supruzi ili ljubavnici Erzsébet Korzáti, po njegovim sjećanjima zabilježenim u zbirci „Vers és valóság“ („Pjesma i stvarnost“), te po dnevniku pjesnikove kćeri Male Kláre pokušala rekonstruirati putovanja Lőrinc Szabóa po istočnom Jadranu. Opisuje okolnosti putovanja i dojmove koji dolaze do izražaja u pjesnikovim književnim ostvarejima.

Obala istočnog Jadrana nikada nije bila nepoznata mađarskim putnicima, a na prijelazu 19. i 20. stoljeća mađarski pisci i pjesnici rado su posjećivali taj kraj. Dva romana Móra Jókaija odigravaju se na tim prostorima, „Egy játékos, aki nyer“ (Igrač koji dobiva) u Kraljevici, a „Három márványfej“ (Tri marmorne glave) u srednjovjekovnom Dubrovniku. Pokoji je junak u djelima Ferenc Molnára iz Rijeke. I Endre Ady je boravio u Rijeci, a Kálmán Mikszáth ljetovao je u Crikvenici, no u njihovim djelima nema tragova putovanja. Jedno poglavlje romana „Befejezetlen mondat“ (Nedovršena rečenica) Tibora Dérya odigrava se u Dubrovniku, a Kornél Esti, glavni lik istoimenog romana Dezső Kosztolányia, kod Rijeke je ugledao more. I u djelima Sándora Máraia jadranska obala dobit će važnu ulogu. Između Prvog i Drugog svjetskog rata, osim Ferenc Fejtőa i Lőrinc Szabó više puta boravio je i plovio po Jadranu.

Prvi put je doputovao na more 1924. godine, kada je putovao u Italiju, od ranog djetinjstva čeznuo je za morem budući da mu je otac obećao to putovanje, no ipak prvi susret s morem nije ga previše dojmio. Godinu dana poslije kao dopisnik lista „Az Est“, iz Rijeke je izvještavao o pripremama skupa mađarskih i talijanskih gospodarstvenika. Za vrijeme boravka napisao je tri članka „Magyarország, Itália és Jugoszlávia csak közösen mentheti meg Fiumét“ (Mađarska, Italija i Jugoslavija samo zajednički mogu spasiti Rijeku), „Fiume – négy interjúban“ (Rijeka – u četiri intervjuja) i „Jéghegyek a Chianti-tengerben“ (Ledeni brijezi u moru Chiantia). U Rijeci sazrijevaju dojmovi koji će rezultirati pjesme „Az utolért csoda“ (Dostignuto čudo), „Fiume“ (Rijeka), i „Óda a genovai kikötőhöz“ (Oda genovskoj luci). Sljedeće je putovanje bilo 1932. godine, kada je sa suprugom i kćeri plovio od Rijeke do Dubrovnika, odakle su pošli na izlet do Boke kotorske, a poslije iz Dubrovnika vlakom su putovali u Sarajevo, pa preko Beograda vratili se u Budimpeštu. Doživljaje ploidbe sažima pjesma „Dalmácia“ (Dalmacija) koja je nastala u Kotoru.

Sljedeći susret pjesnika s morem bio je u rujnu 1934. godine, kada je boravio na kasnom ljetovanju u Opatiji. Tom su prigodom mogle nastati pjesme „Ősz az Adrián“ (Jesen na Jadranu) i „Tengeren“ (Na moru). Godine 1937. sa sinom je plovio od Rijeke do

Dubrovnika, odakle su pošli na izlet u Budvu i Boku kotorsku. Iz Dubrovnika su se također brodom vraćali u Rijeku, a usput su dva dana zadržali na Korčuli.

Tijekom tog putovanja i nakon toga nastale su pjesme „Éjszaka a vonaton“ (Noć u vlaku), „Egy raguzai oleánderhez“ (Jednom dubrovačkom oleandru), „Beszélgetés a tengerrel“ (Razgovor s morem), „Dalmácia tücskeihez“ (Cvrčcima u Dalmaciji), „Álom a tengeren“ (San na moru) i „Lóci és a szakadék“ (Lóci i ponor).

Narečene pjesme karakteriziraju motivi čiji se korijeni nalaze u jadranskim doživljajima, ali među njima nema pjesme s opisom krajolika, a nekoliko pjesama nastalo je mnogo godina poslije.

Knjiga „Putovanja Lőrinc Szabóa po istočnom Jadranu“ Franciske Major-Ćurković od 175 stranica 10. je knjižica u serijskom izdanju Lőrinc Szabó, pisana na mađarskom jeziku te ilustrirana crno-bijelim fotografijama, a neki su sadržaji objavljeni u književnim časopisima u Hrvatskoj.

To izdanje odista je vrijedno imati u svojoj kućnoj knjižnici i bilo bi korisno prevesti ga te objelodaniti i na hrvatskom jeziku.

Kristina Goher

Novi dvobroj časopisa

Klasje naših ravni, 5–6, 2010

U danas objelodanjenomu novom svesku časopisa Klasje naših ravni, 5–6, 2010, tiskane se pripovijetke «Ako je to uopće rastresenost» i «Slavni dani mladog studenta agronomije», koje potpisuje *Franja Petrinović* i pripovijetka pod naslovom «Zorka» *Milivoja Prčića*. U rubrici posvećenoj pjesništvu svoje stihove objavljuju *Matija Molcer*, *Ljubica Kolarić-Dumić*, *Lajčo Perušić* i *Jakov Basch*. U rubrici «Stavovi» – u tekstu pod naslovom Ne smijemo trgovati ljudskim suzama, s Antom Sekulićem razgovarala je *Nada Glad*. Osim toga u novom svesku Klasja naših ravni objavljene su drame *Josipa Klarskog* «Pitam ja vas... ili: Ilija Troskot i njegova dica», te «Orahova ljuska» *Stjepana Bartoša*. Nadalje, *Đuro Vidmarović* prikazao je knjigu *Zdravka Kordića* «Unutarnji svemir» i djelo «Božansko u krajoliku» – jedinstvo pjesničkog i fotografskog doživljaja zavičaja *Enerike Bijač* i *Vlade Vladica*. *Igor Šipić* objelodanjuje rad o knjizi «Tigar» *Tomislava Marjana Bilosnića*, a *Snežana Ilić* prikaz zbirke pjesama *Mirka Kopunovića* «Nad raspuklinom ćutnje». U rubrici posvećenoj baštini svoje radove objavljuju *Đuro Franković* («Predstave o raju... u mađarskih Hrvata»), *Antonija Čota Rekettye* («Lemeš u osimu plemenitog drača») i *Milovan Miković* («Navodi o kazalištu»).

Trenutak za pjesme

Stipan Blažetin

kad Sunce
obriše oči
nestaju
tmine noći
rađa se bezbroj sjena
i Zemlja je tad
opijena
toplotom
koja joj grije tijelo
i pjeva noći
opijelo

Obnovljena nardanska crikva iz 13. stoljeća

Nardanska crikva u samom centru ovoga južnogradišćanskoga naselja se je u minuli tajedni polipšala. No sama obnova na Božjem domu iz 13. stoljeća, čemu su kasnije dogradili turam, šekreštije ter oltar, bila je aktualna jur zdavno.

O neophodni djeli nam je govorio predsjednik crikvenoga tanača u Nardi, dr. Šandor Horvat. – *Mogli smo mi obnavljati redovito, ali dosidob nisu nam dozvolili da se novi črip vreže na krov. Pred kratkim smo došli do toga da je to moguće, a imali smo i naticanje kod Fondacije nacionalne kulture odakle smo dobili prik dvih milijun forintov. To je bilo vekši dio onoga što smo namjeravali investirati, ar krov nam je jur gotov i čatorne*

toga hita sama stijena doli farbu. Kanimo vodu probuvat vanotpeljati iz crikve, to će biti opet dost puno pinez pokidob je crikva iz sridnjega vijeka, a stari cimitor je bio okol crikve, tako kako se vodi ta kameni plot. Tako mora se sve to najprvo iskapati, znači imamo još dost djela.

U Nardi svenek su se trudili da budu imali dušobrižnika ki mašuje po hrvatski. Po trenutačnoj situaciji Narda kot filijala pripada

Oltar nardanske crikve sa sadašnjim farnikom Tamásom Várhelyiem i mjesnimi tamburaši

za godinu, vodu, ali i turam se mora popraviti. Sve skupa će stroški stati kih četire milijune forintov, polag toga da su i naši ljudi puno pomogli. Nisu samo seoske firme, ar i ti ljudi su dobili ovde posao ki u selu živu, ali iz sela idu djelati varkamo. Nisam točno prebrojio koliko nas je bilo, ali dar 40 ljudi je bilo najmanje ki su nam pomogli, ar tote se moralo črip metati, ovo-oto djelati, pomagati. Tamo je tribi bilo puno ruk, a to je opet ekstra pinez ako bi to morali platiti, a to ovako smo mogli prešporit si.

Naši ljudi su svenek u poštenju držali crikve, tako karkude idemo u naši seli, dobit ćemo dojam da se vjerniki svagdir osebujno brinu za središće crikvenoga žitka. Kako je dr. Šandor Horvat dalje povidaio, u selu su i pinez brali za obnovu crikve i ljudi su velikodušno darovali, tako je skupadošlo kih milijun i šesto jezero forintov, s tom svotom se je jur dalo krenuti na naticanje, a ostalo je znamda i za obnovu farskoga doma. – *Imamo još dost posla, turam se mora popraviti, kako sam rekao, ali onda se mora pogledati kako moremo vodu otpeljati od crikve. Stari dio je svakarački od kamena, ali noviji dio ki se je u 18. stoljeću napravio vodu vleče gori i zbog*

Petrovomu Selu, a po Horvatovoj riči, Crikva si mora izabrati put kim mora hoditi jer je sve manje svećenikov. „Hvala Bogu da smo mogli doći do te točke da se granica otprla, i da se moglo tako izmisliti kako smo i mi predlo-

Novi čripi, obnovljeni turam na crikvi iz sridnjega vijeka

žili, da Hrvate skupa povežu pod jednu faru, a to je sad ovako uspjelo s farnikom Tamásom Várhelyiem.” No, kako veli nardanski nadležnik, što naliže hrvatskoga duhovnika, sada imaju misečno jednoč hrvatsku svetu mašu, ali nisu se sasvim podali, čuvaju još jednu ideju, a o toj kasnije, kad se bude realizirala. U Nardi nimaju samo za nedilje svete maše, nego i kroz tajedan najmanje jednoč dojdu skupa na božju službu vjerniki. – *Ufajmo se da će to tako i dalje ići, a polag toga i sve drugo. Hvala Bogu većinom naše starije žene još držu majuške, oktobarske litanije, a u nedilju večernice. To je i zbog svojega dušnoga spoznanja potribno nam kršćanom, a vridno je da se tako ganemo Gospodinu Bogu – je rekao pri kraju našega razgovora crikveni tanačnik.* –*Tiho-*

Bogatstvo...

Bački Hrvati, Bunjevci i Šokci na vjerskom susretu u Santovu

SERDAHEL, LETINJA, SUMARTON – Društvo Horvata kre Mure od 26. do 28. kolovoza organizira Susret hrvatske mladeži kako bi se mladi hrvatskog podrijetla bolje upoznali, razmijenili iskustva glede hrvatske civilne sfere. Prvi dan, u četvrtak, priređuje se susret s hrvatskim književnicima, drugi dan forum o aktualnostima hrvatske mladeži te upoznavanje pomurske regije, navečer plesačnica, treći dan sudjelovanje u programima Festivala vina i zambure u Sumartonu. Zainteresirani se mogu javiti na e-mail adresu predsjednika Ladislava Gujaša: gulyaslaszlo.68@t-online.hu.

KUKINJ – U organizaciji Mjesne i Hrvatske samouprave sela Kukinja, u tom se naselju 21. kolovoza priređuje već tradicionalno Bošnjčko sijelo. Dan počinje u ranim jutarnjim satima ribičkim natjecanjem na Malomskom jezeru, nastavlja se malim nogometom, revijalnim kuhanjem, a misa počinje u 16 sati u mjesnoj crkvi Svete Ane, kojoj slijedi otvaranje izložbe u domu kulture, pa potom bogati folklorni program. Sudionici su dana Hrvati iz Salante, Pogana, Udvara, Semelja, Kozara, Vršende, Harkanja, Duboševica, Radikovaca, Mohača i Sukita, a dan se odvija uz potporu Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Pečuhu.

Hodočašće bačkih Hrvata iz Mađarske na Bunaričko proštenje

U svetištu Majke Božje na Bunariću, 28. i 29. kolovoza održat će se posljednja manifestacija u okviru «Dužijance 2010» – Bunaričko proštenje na koje će, u nedjelju, 29. kolovoza, organizirano hodočastiti i bački Hrvati iz Mađarske. U 10 sati oni će sudjelovati biskupskom misnom slavju na hrvatskome jeziku koje će predvoditi nadbiskup i metropolit beogradski, mons. Stanislav Hočevar, uz koncelebraciju subotičkog biskupa mons. Ivana Pénzesa i svećenika župnih zajednica u Subotici. Bunaričko je proštenje tradicionalno slavljeno bačkih Hrvata u Vojvodini, a spada među najveća godišnja okupljanja Hrvata. Svetište se nalazi na obodu Paličkog jezera, a u nj hodočaste i pravoslavni vjernici. Na hodočašće se možete prijaviti kod predsjednika mjesnih hrvatskih manjinskih samouprava i Angele Šokac Marković, predsjednice Bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj.

KATOLJ – Oveća skupina Katoljaca od 25. do 27. lipnja boravila je na trodnevnom izletu u Hrvatskoj i Italiji. U Hrvatskoj su pogledali: Pulu, Poreč i Rovinj, a bili su smješteni u naselju Rabcu, a ostala dva dana proveli su u Italiji gdje su razgledali grad Veneciju i okolice.

BAČKA – SANTOVO

Hodočašće bačkih Hrvata na santovačku Vodicu

*Misno slavlje predvodio mons. dr. Marin Srakić, nadbiskup đakovačko-osječki i metropolit
Povijest hrvatskoga naroda – povijest pobožnosti i štovanja Blažene Djevice Marije*

U suorganizaciji Hrvatske samouprave Bačko-kiškunske županije, Bačkog ogranka Saveza Hrvata u Mađarskoj, mjesne župe i Hrvatske manjinske samouprave, u subotu, 7. kolovoza, u Santovu je održano hodočašće bačkih Hrvata u Mađarskoj. U marijanskom svetištu na santovačkoj Vodici upriličen je vjerski susret u okviru kojega je održano misno slavlje koje je na otvorenom oltaru kod velebnoga Gospina kipa predvodio mons. dr. Marin Srakić, nadbiskup đakovačko-osječki i metropolit, a uz njega suslužilo nekoliko svećenika. Na susretu, za koji su se Santovci, kao i uvijek, brižno pripremali, u lijepo uređenom Marijinu vrtu okupilo se oko 400 hrvatskih vjernika hodočasnika iz Bačke u Mađarskoj, ali i gostiju iz Hrvatske i Srbije. Organizirane hodočasničke skupine bačkih Hrvata (Bunjevaca, Raca i Šokaca) došle su iz Kalače, Bačina, Dušnoka, Gare, Kačmara, Bajje, Vršende i Aljmaša iz Hrvatske, došli su i predstavnici prijateljskih Petrijevac, pojedinačno pak hodočasnici iz Salante, Bačkog Brega, Valpova i drugih mjesta.

U molitvi

U godini koja je posvećena hodočašću bačkih Hrvata u Mađarskoj, vjerski susret u Santovu drugi je u nizu triju hodočašća ovoga ljeta. Prije mjesec dana skupina bačkih Hrvata hodočastila je Gospi od Utočišta u Aljmaš, u matičnu domovinu. Za manje od mjesec dana, 29. kolovoza, organizira se i hodočašće na Bunaričko proštenje u Vojvodinu, odnosno Srbiju.

Cilj susreta u Santovu bio je duhovno zbližavanje, jačanje vjere i nacionalne svijesti hrvatskih zajednica na tromeđi Hrvatske, Mađarske i Srbije.

Pošto su pristigle organizirane hodočasničke skupine i drugi vjernici, koji su zbog kiše što je pala noć uoči hodočašća i nakvasila prilaz svetištu, od kraja sela i asfaltne ceste većinom dopješačili na Vodice, već po običaju, počela se moliti krunica.

Nakon svečanog mimohoda od male kapelice do oltara pokraj velebnoga Gospina kipa, uz pjesmu vjernika koju je predvodio župni kantor Zsolt Sirok, na početku misnoga slavlja, u ime svih, santovački župnik Imre Polyák srdačno je pozdravio mons. Marina Srakića, nadbiskupa đakovačko-osječkog i metropolita, ujedno predsjednika Hrvatske biskupske konferencije, naglasivši kako je

njegov posjet velika čast za našu zajednicu. Nadalje, on je srdačno pozdravio dr. Istvána Mészáros, generalnog vikara Kalačke nadbiskupije, Ernőa Fülöpa, kanonika i dekana, župnika kalačke katedrale, izaslanike dr. Balázsa Bábel, kalačko-kečkemetskog nadbiskupa i metropolita, koji zbog svojih obveza u inozemstvu nije mogao biti nazočan. Pozdravio je sve nazočne svećenike, među njima ravnatelja svetišta Gospe od Utočišta i župnika Antu Markića i članove crkvenoga pjevačkog zbora iz Aljmaša, te sve predstavnike društvenog i političkog života i sve okupljene hodočasnike.

U ime organizatora, bačkih Hrvata i hrvatske zajednice sela Santova, okupljene hodočasnike, među njima posebno nadbiskupa Marina Srakića pozdravio je predsjednik mjesne Hrvatske manjinske samouprave.

Život Božjega naroda i na istoku i na zapadu dokazao je kroz povijest da je Marijin put pravi put prema nebu, prema Gospodinu. Marija se slavila ustanovom najrazličitijih blagdana preko godine, a narod je Gospu nazivao različitim imenima. Od prvih kršćanskih vremena njoj su se dizale crkve, hramovi, oltari. Nadbiskup Srakić podsjetio je na zadaću koju ima Marija u povijesti spasenja i kako je kršćanski svijet, napose naš hrvatski narod prihvatio njezinu zadaću u svojoj povijesti, istaknuvši kako samo u našim krajevima ima 400 crkava i 8000 kapelica i oltara njoj posvećenih. Kroz 14 vjekova naše slavom, ali i tragedijom ispisane povijesti naš je narod častio Mariju i kroz čašćenje nastojao ostati uz Boga. Povijest hrvatskoga naroda mogli bismo nazvati poviješću pobožnosti i štovanja Blažene Djevice Marije – reče uz ostalo nadbiskup Srakić u svojoj prigodnoj propovijedi, dodavši kako o tome svjedoči i ovo marijansko svetište na santovačkoj Vodici i okupljanje Hrvata iz triju država.

Podsjetimo kako župni izvori spominju viđenje šokačkog Hrvata Joze Grličina (prezime: Lipokatić), 7. rujna 1830. godine, kojemu se na izvoru udaljenom nekoliko stotina metara od naselja ukazala sveta Ana s malom

Marijom. Pošto je događaj ispitan, kalačko-bački biskup Petar Klobusiczky 1838. godine posvetio je santovačku Vodicu i proglasio je svetištem, koju su župljani i hodočasnici redovito posjećivali do danas. Na tome mjestu jedan Nijemac iz obližnjeg Koluta 1882. sagradio je malu kapelicu, nakon što je čudom njegovu sinu vraćen vid. Kapelica je obnovljena i ponovno posvećena 2004. godine. Gospin kip koji je postavljen 1933. godine za ovu je prigodu obnovljen i posvećen.

Prije dvije godine, 13. listopada 2008, na santovačkoj Vodici posvećen je velebni Gospin kip što ga je dao izraditi nekadašnji suseljanin Sándor Vöö. Posrijedi je najveći kip BDM na svijetu od nehrđajućeg čelika, veličine 10 metara i 53 centimetra, a oko njega uređen Marijin vrt. Otada se od svibnja do listopada mjesečno svakog 13. dana služe redovite mise, pobožnosti Fatimske Gospe i državne hodočašće. U okviru vjerskog susreta i hodočašća bačkih Hrvata, prvi put služeno je misno slavlje na hrvatskome jeziku, koje bi ubuduće moglo postati tradicijom.

Na kraju mise nadbiskup Srakić darovao je medalju, izdanu u prigodi ustanove Đakovačko-osječke nadbiskupije, kalačko-kečkemetskom nadbiskupu dr. Balázs Bábela, koju je predao njegovu izaslaniku, generalnom vikaru dr. István Mészárosu, zatim župniku Imreu Polyáku, te starome prijatelju Marinu Mandiću, čijoj je obitelji nekoć često dolazio prolazeći kroz Santovo za svoga obavljanja dužnosti na ovim prostorima.

Nakon duhovnog okrepljenja, vjerski susret u Santovu završen je druženjem i zakuskom okupljenih članova organiziranih hodočasnčkih skupina i domaćina u mjesnoj gostionici i svadbenoj dvorani.

Hodočašća, pa i ovo bačkih Hrvata u Santovo, pridonose jačanju vjere, ali i snaženju osjećaja o zajedništvu i pripadnosti hrvatskome narodu, te njegovanju materinske hrvatske riječi koja u svakodnevnom i nedjeljnom vjerskom, crkvenom životu hrvatske zajednice u Mađarskoj, blago rečeno, ima zapostavljeno mjesto, te su ovakvi i slični susreti od iznimne važnosti.

S. B.

Foto: Á. Kollár

KAČMAR – Kako nas je obavijestila Teza Vujkov Balažić, u povodu blagdana Velike Gospojine, u subotu, 14. kolovoza, kačmarski vjernici su hodočastili na mjesnu Vodicu. Procesija hodočasnika krenula je ispred župne crkve. Misu na hrvatskom jeziku predvodio je velečasni Ferenc Nyírő, kačmarski i mađarski župnik. Nakon mise na mađarskom jeziku u Seoskoj kući je otvorena keramička izložba Borbále Jakab Segesdi.

KALAČA – Nedavnom uredbom o osobnim promjenama u Nadbiskupiji, kalačko-kečkemetski nadbiskup dr. Balázs Bábel među ostalima santovačkog župnika Imrea Polyáka, nadbiskupskog savjetnika, imenovao je biskupskim namjesnikom za narodnosti i manjine. Istodobno je te dužnosti razriješio Mátyása Schindlera, župnika bajske Župe Svetog Antuna Padovanskog, zahvalivši mu na dosadašnjem radu.

SANTOVO – U marijanskom svetištu na santovačkoj Vodici, u petak, 13. kolovoza, održana je redovita pobožnost Fatimske Gospe. Kao što je uobičajeno, pobožnost kod velikoga Gospina kipa počela je klanjanjem Presvetom Oltarskom Sakramentu. U okviru državnog hodočašća, misno slavlje na otvorenom oltaru u predvodio je generalni vikar Kalačke nadbiskupije István Mészáros, a uz njega je koncelebriralo više svećenika.

Na blagdan Velike Gospe, u nedjelju, 15. kolovoza, Santovci su proslavili župno proštenje. Mise su bile po nedjeljnomu misnom redu: mađarska u 10, a hrvatska misa u 11.15 sati. Već po običaju, između dvije mise održan je svečani ophod oko župne crkve posvećene Uznesenju Blažene Djevice Marije.

KAPOŠVAR – I ove je godine u Kapošvaru od 18. do 25. srpnja održan Nogometni festival mladeži INTERSPORT Youth Football Festival (YFF). Međunarodno je to natjecanje koje se održava za mlade zaljubljene nogometa. Festival, kao svjetski športski i kulturni događaj, utemeljila je Jogo Bonito Management Agency, a podržan je od strane nekoliko mjesnih odbora i zajednica, civilnih organizacija, športskih udruga, saveza i tvrtki. Najjači partner i oslonac u organizaciji Festivala jest Nogometni savez Šomođske županije, te grad Kapošvar. Festivalu je sudjelovalo dvjestotinjak timova dobi od 9 do 19 godina iz cijeloga svijeta. Događanja su se odvijala u Kapošvaru na 20-ak nogometnih terena. Ogleđale su se dobne skupine od U9 do U16. Susretu su sudjelovali i igrači iz Hrvatske, tako su se u završnim utakmicama borili igrači NK Đakovo i NK Graničar.

Od jeseni u Harkanju i gimnazija

Tamás Horváth od kolovoza 2006. godine ravnatelj je Osnovne i glazbene škole „Pál Kitaibel” u Harkanju. Škola uspješno djeluje, broj učenika je stabilan s obzirom u kakvim društvenim prilikama i demografskom okruženju živimo danas. Jedina je osnovna škola u Harkanju. Šezdeset posto učenika dolazi iz okolnih naselja u kojima nema osnovne škole, jer su one ukinute još tijekom 1970-ih godina, odnosno, nažalost, i u naše vrijeme. Tako da se zbog zakonskih obveza upisuju u harkanjsku školu.

„S jedanaest naselja imamo ugovor o zajedničkom održavanju škole, ali djeca nam inače dolaze iz šesnaest naselja. Pedagoški je kadar većinom iz Harkanja, ali nam dolaze pedagozi i iz Šikloša te Pečuha” reče nam ravnatelj škole Tamás Horváth. Kako saznajemo, od jeseni u Harkanju počinje s radom srednja škola ili gimnazija, kao dio postojeće škole. Počet će se s jednom skupinom i pokrenuti prvi razred gimnazijske nastave. Posrijedi je šestorazredna gimnazija, i briga za nadarene učenike, kako bi se pripravili za visoka učilišta. Škola za to ima sve preduvjete, dobiveno je mišljenje Županijske samouprave, odnosno vijeće Harkanjske samouprave također je donijelo potrebnu odluku. Županijsko mišljenje slovom Zakona o javnom obrazovanju bilo je potrebno jer je posrijedi preustroj obrazovnog sustava koji mora udovoljiti županijskim razvojnim planovima.

Glavni je profil buduće gimnazije, u prvom redu, skrb za razvijanje nadarenih učenika. „Mi smo pri tome svakako uzeli u obzir da harkanjski učenici i oni iz okolnih

naselja putuju, prije svega u Pečuh, a ovako mogu dobiti priliku da školovanje nastave u mjestu. S jedne strane rado pohađaju našu školu, a s druge naš je cilj da ih pripremimo za visoke škole i fakultete. Dakako, iz turističkih razloga, što je istaknuto područje u Harkanju, jezik bi bio podučavan u povećanoj satnici. Tek onda ćemo konkretno znati na koji način kad budemo upoznali rezultate učenika, ali svakako će učiti dva strana jezika. Sada već uče jedan, a drugi će morati birati u 9. razredu”, kaže Tamás Horváth.

U prvom gimnazijskom razredu bit će od 25 do 30 učenika, i ne želimo više za početak, veli ravnatelj harkanjske škole, te nastavlja: 90-postotno imamo potreban nastavnički kadar, uživamo gradsku potporu, što nam je i potrebno jer uistinu nema odgovarajuće učionice. S jedne strane želja nam je preurediti bivši službeni stan, odnosno dogodine moramo se svakako natjecati te se zgrada mora proširiti s potrebnim prostorom za gimnaziju. Danas našu školu pohađa 450 učenika s kojima radi 52 pedagoga zajedno s pedagogima glazbene škole. Naime od 450

učenika njih 168 pohađa i glazbenu školu. Šezdesetak učenika uči hrvatski jezik i književnost u satnici za materinski jezik, a uz hrvatski u školi se podučavaju još njemački i engleski jezik, ovaj potonji bira umalo 80 posto učenika, a on se uči u velikom broju sati, četiri, a neki i pet sati. Škola ima i specifične zadatke. Brigu za djecu sa zaostacima u razvoju, kojima se bave posebno u razredima prilagođenim znanju i potrebama takvih učenika. Želja nam je da to nastavimo i ubuduće, to je također jedan od profila škole, postoji i potreba za tim, a ima i prijavljenih. Trenutno imamo 21 učenika, od prvog do osmog razreda, s kojima rade dva pedagoga” – zaključuje ravnatelj harkanjske Osnovne i glazbene škole „Pál Kitaibel” Tamás Horváth.

B. P. B. i S. B.

Suradnja Harkanja i Orahovice

Suradnja osnovnih škola grada Harkanja i Orahovice traje već dva desetljeća, jednako kao i suradnja dvaju prijateljskih gradova koja se ovih dana nazire i u budućim zajedničkim projektima iz fondova IPA. Nedavno su djelatnici i učenici Osnovne škole «Pál Kitaibel» boravili na prijateljskom druženju u orahovičkoj osnovnoj školi. U suradnju je aktivno uključena i Hrvatska samouprava grada Harkanja, čija predsjednica Žuža Gregeš kaže kako suradnja dvaju prijateljskih gradova i dviju prijateljskih škola traje 23 godina.

Ove je školske godine na Osnovnoj i glazbenoj školi «Pál Kitaibel» iz Harkanja bio raspored odlaska na Dan škole u susjednu, prijateljsku Hrvatsku, u Orahovicu u Osnovnu školu Ivane Brlić-Mažuranić. Putovalo se mjeseca travnja i dan je protekao u ugodnoj i

korisnoj atmosferi. Izaslanstvu učitelja i učenika priključili su se i učenici glazbene škole, Orkestar Mali Big-Bend koji je zajedničkim sviranjem i koncertom s tamburaškim orkestrom orahovičke škole oduševio sve slušatelje.

Kako veli nastavnica hrvatskoga jezika Đurđa Geošić Radasnai, cilj je putovanja bio nastavak i produbljanje uspješne dugogodišnje suradnje dviju škola te razgovori i pregovori u svezi s budućim zajedničkim projektima između dva grada kojima bi se natjecalo na fondove Europske Unije.

Stoga je toga dana na poziv orahovičkoga gradonačelnika Josipa Nemeća u Orahovici boravio i gradonačelnik grada Harkanja István Bédy.

Učenici su se družili u okviru športskog dana, tako su odmjerili snage u rukometu, nogometu i košarci. Učenici iz harkanjske škole ostvarili su pobjede u rukometu, nogometu, ali su u košarci, nažalost, poraženi.

Nakon športskih natjecanja domaćini su se pobrinuli za divan zajednički izlet, posjet „Ružica-gradu” i poznatom turističkom odredištu orahovičkom jezeru. Domaćini su prijatelje ugostili dalmatinskim objedom i slavonskom večerom. Druženje učenika završeno je zajedničkom diskozabavom, a nastavnika uspješnom razmjenom iskustava i prijateljstava.

bpb

Početak ljeta tradicionalno je održan još jedan Kolo-tabor u organizaciji KUD-a Baranja. Kolo-tabori u Pečuhu imaju svoju dugu tradiciju. Državni su to tabori koji okupljaju mnogobrojne hrvatske folklorše i sve ostale željne znanja već dvadeset i drugu godinu zaredom. Dakle od 27. lipnja do 3. srpnja u Orfúiu održan je XXII. Kolo-tabor čiji je voditelj bio Đuro Jerant, umjetnički voditelj KUD-a Baranja. Većina ovogodišnjih sudionika Tabora bila je iz okolice Pečuha i

grada Pečuha, ali bilo ih je i iz Kalače, Petrovoga Sela... Iako je Tabor otvoren već u nedjelju, plesna podučavanja i radionice otpočele su u ponedjeljak, a uza zamorni rad ostalo je vremena i za upoznavanje s okolicom i zabavu. Učile su se katoljske šokačke igre, bošnjačke igre, podravski odnosno makedonski plesovi... Uz ples učilo se i zorno pjevanje narodnih pjesama, a upoznale su se i značajke narodne nošnje podravske Hrvata. Plesne radionice i po-

podnevna zanimanja držali su plesni pedagozi Đuro Jerant, Lénárd Traum i András Mészáros. Vremenske prilike za vrijeme trajanja Tabora bile su prave ljetne, pa smo svi mi sudionici uživali na plaži jezera u Orfúiu, a oni koji se nisu umorili na probama i predavanjima, smogli su snage i za izlet do obližnjeg vidikovca odakle se pruža prekrasan pogled na cijelu okolicu. Za dobru večernju atmosferu brinuo se Orkestar Baranja, a nisu izostala ni dobra vina te zalogaji. Posljednje večeri Tabora i zajedničkog druženja roditelji jednog od plesača sudionika Tabora pobrinuli su se za finu večeru skuhanu u kotliću. I nakon više od mjesec dana od Kolo-tabora u našem osvrtu zaključujemo kako smo sudjelovali u jednom uspješnom te iskustvima i doživljajima bogatom Kolo-taboru. U nadi kako ćemo se sljedeće godine opet sresti s prijateljima koje smo poznali te s novim sudionicima, završavamo naš osvrt na ovogodišnji Kolo-tabor.

Emese Újvári i Dalma Kovačević

Od 2000. do 2003. ljeta u međunarodnom školskom projektu su sudjelovale osnovne škole iz trih zemalja. Iz Austrije Osnovna škola Mjenovo i Osnovna škola Filež su zastupale hrvatsku, a Osnovna škola Ledenitzen slovensku manjinu. Lužičkosrpska Osnovna škola Panschwitz-Kuckau iz Njemačke i Osnovna škola Unde iz Ugarske su bile vezane još u ov manjinski osnovnoškolski buket.

Pod novčanim podupiranjem Europske Unije, Comeniusovim projektom imenovana suradnja je omogućila pokazati „Život u dvojezični pokrajina” – ča je ujedno bio i cilj i naslov ovoga partnerstva. Zanimljivi i šaroliki susreti, razni produkti (većjezični rječnik, CD izdanje s jačkama na hrvatskom, slovenskom, lužičkosrpskom, nimškom i ugarskom jeziku, trojezični prospekt, tanci, igre, kratki igrokazi...) su ojačali djelovanje na manjinskom polju u ovi ustanova. Na pragu otvaranja europskih granic ov projekt je omogućio već onda – posebnom dozvolom – otvaranje hatara med Filežom i Udom. Otvorio je „ubloke” ne samo pred školskom dicom nego i pred učiteljicama i učitelji sa svojim vidom, posebnom praksom i mobilnom suradnjom. Direktorica mjenovske osnovne škole Elisabeth Seifried – koordinatorica bivšega projekta – na kraju Comeniusovoga projekta ni dala zaspati ni poslovne ni ljudske kontakte med partneri. Telefoni, emali, nekada i privatni susreti su

Deseta obljetnica Comeniusovoga projekta

omogućili da deseti jubilej „Comeniusovoga početka” skupa slavu nekadašnji projekt-voditelji spomenutih škol u Austriji.

Od 23. do 25. julija su na tri dane opet skupadošli u sridnjem Gradišću, da uz sjećanje na uspješna „stara” vrime na poišću i pute za ponovnu suradnju. Radna sekcija je na razni mjesti imala svoje dogovore.

Gerištof, Mjenovo, Pulja, Šopron i izlet u južno Gradišće su nudili ugodan prirodni okvir na pregled sadašnjega stanja i za buduće plane. Ufamo se da na temelju prošlosti budi se nova suradnja o kojoj je odluka pala na okruglom jubileju.

Marija Fülöp-Huljev

U ljeti jednoč fešta Hrvatov va Bika

Kulturni festival uz brojne jačkare i prijatelje iz Koprivničkih Bregov

Motor hrvatskoga društvenoga žitka va Bika Janoš Virag, ujedno i predsjednik HMS-a u ovom naselju

KUD Glogovac iz Hrvatske

U ljeti jednoč valja nam „hodočastiti“ va Bika, kade šaka Hrvatov, uglavnom doseljeni u ov grad iz Prisike, široko slavi. Scenarij ove orijaške priredbe je jur ljeta duga isti, sa svetom mašom i folklornom kavalkadom u mjesnom domu kulture. Ov dan jur tradicionalno dostaju poziv i prijatelji iz Koprivničkih Bregov, pak ima mjesta i vrimenta sve do polnoći i za druženje, duglje razgovore i feštu. Janoša Viraga, predsjednika mjesne Hrvatske manjinske samouprave, u svetačni riči su još sprohodili 17. julija, u subotu, László Majthényi, dopredsjednik Skupščine Željezne županije, i zamjenik predsjednika Hrvatske državne samouprave Matija Šmatović, dokle je Lajos Horváth, načelnik Bika, s malim zakašnjenjem, još došao, kot i svako ljeto, med Hrvate na pravo veselje. Kulturni festival je ovput sličio na sastanak gradišćanskih zborov pokidob je ovom prilikom već bilo jačkarov nego tančošev.

Domaći zbor Danica je otvorio program, slijedile su ga jačkarice zbora Peruška Marija iz Hrvatskoga Židana. Valpovo kolo u izvedbi

petroviskoga HKD-a Gradišće i sad je naišlo na burni aplauz kot i produkcija petroviskoga ženskoga zbora Ljubičica. Sambotelske Djurdjice su bile zadnji zastupnici Gradišća, na kraj su ostali gosti iz Hrvatske. Plesna skupina KUD-a Glogovac se je prvi put predstavila ovoj publici, dokle su mogli pjevačicam Koprivničkih Bregov većputi jur ovde aplaudirati. Ljetos je kraljevska večera čekala sve goste, dobra atmosfera i velika fešta s petroviskim Pinka-bandom, a za iznenadjenje

Židanske jačkarice zbora Peruška Marija

HKD Gradišće iz Petrovoga Sela u Bunjevačkom svitu

u škuroj noćici i vatromet je oduševio sudionike. Nažalost, brzo je došla polnoć kad su se stari prijatelji morali razlučiti iako je išlo teško dok su sve veseljake uspjeti sabrati ter uloviti po šatoru, pri zbogomdavanju uz „sričan put“ iz srca se je otrpravila želja: „Vidimo se dojuće ljeto znova va Bika!“

-Tiho-

Domaći zbor Danica

Pjevački zbor Koprivnički Bregi u Gradišće jur domom ide

U jubilarnom taboru postavljeni su na scenu „Pomurski svati”

Kulturno-umjetničko društvo Sumarton, u suradnji s mjesnom osnovnom školom, prije deset godina odlučilo je brinuti se o podmlatku članova kulturnoga društva i započelo organizirati glazbeni tabor, odnosno uvesti u nastavu učenje tamburice. Tabor u Sumartonu od 2. do 8. kolovoza deseti put je organiziran sa sudjelovanjem djece iz cijele regije. Projekt «Tragovima Zrinskih» europskog IPA programa za prekograničnu suradnju Mađarska–Hrvatska omogućio je da se za tabor i za podučavanje tamburice nabavljaju nova glazbala. U jubilarnom taboru postavljeni su na scenu pomurski svadbeni običaji u koreografiji Andreje Fehervari.

Tradicionalni glazbeni tabor u Sumartonu osmišljen je tako da se mjesno kulturno društvo uvijek obnavlja, da se u njegove redove uključuju i mladi naraštaji, te da se glazbena kultura u mjestu razvija. Žolt Trojko, učitelj glazbene umjetnosti, i Tünde Kuzma, voditeljica kulturnoga doma, od samih su početaka organizatori, a njima se pridružuje i Andreja Fehervari, voditeljica plesne sekcije podmlatka. Za desetu obljetnicu voditelji i sudionici tabora željeli su ustrojiti pomurske svadbene običaje, stoga je cijeli tjedan posvećen toj tematici.

Svatko je dobio svojoj dobi prikladan zadatak. Najstarija družina tamburaša trebala je vježbati plesnu glazbu za svadbeni običaj, mali puhački orkestar učiti karakterističnu svadbenu glazbu, plesači male i velike skupine pjesme svadbenih običaja i plesove, a neki od članova tekstove. Najmlađi naraštaj s gospodom Kuzma izrađivao je cimere, tj. papirne urese u obliku cvijeta, kojih je uvijek bilo u pomurskim svatovima.

Sudionici su djelatno radili, pa su im roditelji na gala programu sa čuđenjem pratili uspješni program. Nastupali su svi sudionici tabora s puhačkom glazbom, tamburicom, plesom i pjesmom.

Žolt Trojko prisjećao se prvih godina tabora:

– Kada smo prvi put organizirali tabor, on je bio drukčijeg karaktera, još nismo imali toliko glazbenih sadržaja, onda se 2002. g.

Organizatori režu tortu

Svadbeni običaj na sceni na gala programu

utemeljio tamburaški sastav, pa je tabor dobio pravi glazbeni zamah. Onaj tamburaški sastav danas je već državnoga glasa i izvrsno svira. Otada već imamo tri naraštaja tamburaša, a tamburice se uči i u drugim mjestima. U okviru projekta „Tragovima Zrinskih” započeo je kružok tamburice u serdahelskoj i u keresturskoj školi, a lijepo se razvijaju i tamburaši u Kaniži – kazao je učitelj Trojko.

Za povećavanje broja tamburaša u Sumartonu, ima ih 35, zaslužan je i glazbeni tabor, jer uz dobro društvo lakše je svirati, ali u napredovanju pomaže, naravno, i podučavanje tamburice u sklopu kružoka. Jednako tako uz tamburicu dobro napreduje pjevanje. Prema mišljenju g. Trojka, uvijek ima nadarene djece, ali i sviranje može svatko naučiti ako to počne odmalena. Uistinu je teško svirati na tamburici u nižim razredima, kada djeca još nemaju toliko razvijene prste, ali ako se uči usporenim tempom, trud će se isplatiti.

Njegova je želja da svi tamburaši iz Pomurja, koji su učili ili uče pod njihovim rukama, nastupaju skupa i smatra da to nije ni teško ostvarivo. Ljubav prema glazbenoj kulturi najbolje se razvija u školskim okvirima, a poslije je već vrlo lako graditi na dobre temelje. Hoće li tko jednog dana nastaviti učiteljev posao, to se još ne zna jer u današnje vrijeme, nažalost, nije baš isplativo učiti glazbu, stoga ni nadareni ne odaberu glazbenu akademiju.

Sandra Hederić, učenica pečuškog HOŠIG-a, već od prvog razreda osnovne škole svake godine sudjeluje u taboru, a i ovaj put se vrlo dobro osjećala:

– Već se ne sjećam svoga prvog tabora, bila sam još mala, ali izgleda da sam imala ugodne doživljaje jer sam se poslije svake godine prijavila. Prvo sam samo plesala, onda od petog razreda sam počela učiti i tamburicu i sada sviram i u Tamburaškom orkestru «Kajkavska ruža» i u gimnaziji. Jako mi se sviđalo što smo sada obradili svadbene običaje, nešto sam već čula o tome, ali sada sam se još više upoznala s njima.

U sklopu tabora organiziran je izlet po Zalskoj županiji, gdje su se sudionici upoznali sa znamenitostima, a posljednjeg je dana predstavljeno roditeljima što je sve naučeno.

Kći Renate Livicki treći put sudjeluje u taboru:

– Vrlo sam sretna što ima entuzijasta koji i preko ljeta nude takve sadržajne programe za našu djecu. Baš sam im zahvalna, mislim da je vrlo važno čuvati svoje tradicije i svoj jezik. Djeca u taboru uvijek nauče nešto novo, upoznaju se s prošlošću svojih predaka, druže se, igraju se, a usput i uče korisne stvari – reče gđa Livicki.

Deseta je obljetnica proslavljena u pravom raspoloženju uz izvanrednu tortu koju je ispekla Tünde Kuzma, jedna od organizatorica.

SANTOVO – U okviru Dana sela, u subotu, 24. srpnja, u Santovu je upriličena svečana primopredaja dviju obnovljenih, novoasfaltiranih ulica. Na križanju Dózsine i Rákóczieve ulice, uz posredovanje načelnika sela Józsefa Feigla, donaćelnika i predsjednicu odbora za financije svečanu je vrpcu prezeo parlamentarni zastupnik bajskog okruga Róbert Zsigó, a obnovljene ulice i lijepo uređeni mali trg posvetio je santovački župnik Imre Polyák. Tako je južni dio naselja, odnosno glavne ulice, čiji se pučki naziv Mali Bereg očuvao do danas, dobio lijepo uređeni prostor, koji se već sada naziva i malobereškim trgom.

Trg u Malom Beregu posvetio je župnik Imre Polyák. Do njega slijeva bivši santovački kapelan Zoltán Kiss, zdesna načelnik sela József Feigl

SELURINCE – Taj gradić već godinama gaji prijateljske veze sa Sukošanom, naseljem nedaleko od grada Zadra. Uza Sukošan nije isključeno kako će uskoro na popis gradova prijatelja Selurince upisati ime još jednog grada iz Hrvatske. Nije to ni čudo ako se zna kako je selurinski gradonačelnik Hrvat Marko Győrvári. Tako je nedavno izaslanstvo Selurince, na čelu s gradonačelnikom, boravilo u Koprivnici gdje su primljeni na gradskom poglavarstvu te su dogovoreni dosadašnji oblici suradnje koji se u skorju budućnosti nastoje proširiti i obogatiti, na obostrano zadovoljstvo žitelja jednoga i drugoga grada. Napomenimo kako u Selurincu djeluje Hrvatska samouprava, na čelu s Jelicom Moslavac.

VRŠENDA – Vršenda će 22. kolovoza biti domaćinom XVI. Šokačkog sijela i susreta hrvatskih crkvenih zborova. Program počinje u 14 sati svetom misom na hrvatskom jeziku, a nakon toga je nastup pjevačkih zborova iz Dušnoka, Mohača, KUD-a „Šokadija“ iz Budrovaca te Mješovitog pjevačkog zbora „Orašje“ iz Vršende. U 16 sati u vrtu crkve nastupaju KUD „Šokadija“ Budrovci, Pjevački zbor KUD-a Sumarton, KUD Mohač i Pjevački zbor iz Kozara.

Šokačka čitaonica u Mohaču priredila XVII. grahijadu

Festival graha iznad svih očekivanja, s još više sudionika i posjetitelja nego lani

Kada je na poticaj Matije Bošnjaka i Ladislava Filakovića, prije šesnaest godina prvi put kuhanje graha u zemljanom loncu na starinski način obnovilo jedno prijateljsko društvo, nitko nije ni slutio da će ono postati prepoznatljivom priredbom mohačkih Šokaca. Druge je godine priređeno već i natjecanje, a nakon petog kuhanja ukinut je natjecateljski karakter jer je bilo nemoguće ocjenjivati grah zbog mnoštva sudionika. Međudobno grahijada je izrasla u pravi festival, pučku zabavu, a uz mohačke Hrvate okuplja goste iz raznih krajeva Mađarske, koji se iz godine u godinu vraćaju zbog nezaboravnog okusa, te zbog posebnog ugođaja.

Tako je i ove godine u organizaciji Šokačke čitaonice, u subotu, 7. kolovoza, u Mohaču priređena već XVII. grahijada, festival kuhanja graha na starinski, šokački način u zemljanim loncima. Kako nam uz ostalo reče predsjednik Čitaonice Đuro Jakšić, ujedno i glavni organizator, broj sudionika i posjetitelja bio je iznad svih očekivanja.

Ako kažemo da se lani, kada je registrirano 1200 sudionika, grah kuhao u 202 zemljana lonca, što je za sve sudionike, posjetitelje i goste bio poseban i nezaboravan doživljaj, a okupilo se oko dvije tisuće ljudi, možemo utvrditi da je ove godine registrirano još više, čak 1240–1250 sudionika, grah se kuhao u 220 zemljanih lonaca razne veličine, a broj okupljenih procjenjuje se i na oko 3000 ljudi. Najveći lonac u kojemu se kuhao grah imao je 32 litre. Festival se priređuje s na-

ramkom, svatko sa sobom donosi i jelo i piće, ali ima i bife, a očuvan je prvotni karakter da se oko stola okupljaju obitelji, prijateljska društva, znanci pa čak i gosti prolaznici.

Naši roditelji, bake i djedovi, uglavnom ratari, radeći u polju, da i posao napreduje, ali da se do podne skuha i ručak, pokraj vatre pristavili su grah u zemljanom loncu. Nisu morali stalno paziti, grah se polako kuhao, svaki put kad bi okopali jedan red kukuruza ili vinograda, kušali bi ga, stavili na vatru i nastavili s radom – prisjećaju se stariji naraštaji kada ih pitate otkuda zamisao da se kuha grah u zemljanim loncima.

Prema programu, u 14 sati upriličeno je svečano otvorenje i paljenje vatre. Prekinut je dugogodišnji običaj da znak za početak paljenjem vatre daje gradonačelnik ili netko drugi od uzvanika, budući da su mnogi na godišnjem odmoru, učinio je to jedan mladi par, uskoro mladoženja Vjekoslav Filaković i mladenka Dalma Dobsai. Već po tradiciji, u predvečernjim satima upriličen je i kulturni program u kojemu su nastupili gostujući KUD iz Šikloša, Tamburaški sastav „Šokadija“, a pjevala je Vivien Graf, mlada Šokica iz Mohača. Nakon večere koja je bila u 18 sati, tražio se tanjur graha više, a nije nedostajala ni kapljica dobrog vina, pa je raspoloženje bivalo sve bolje i veselije. U 20 sati zabava je okrunjena balom, a za dobro raspoloženje pobrinuo se Orkestar „Podravka“.

S. B.

Foto: A. Kollár